

פרק רביעי:

עיבוד המידע

כתיבה ועריכה: חוה ברנע, אסנת בינשטוק

מקומו של המידע בהתמודדות עם מצבי חירום

מידע נחוץ לנו בחיי היום-יום כדי שנוכל לתכנן, להתארגן, לקבל החלטות ולפעול באופן יעיל. במצבים של אי-וודאות, לחץ ואיום, המידע הוא חיוני ביותר. חשוב שהמידע יהיה אמין, עדכני ובמינון המתאים. אולם במצבי אי-וודאות קורה לעתים שמידע לא אמין ושמועות לא מבוססות זורמים ועלולים ליצור פאניקה ושיתוק. לכן יש חשיבות רבה במתן מידע אמין לילדים, אשר יעובד אתם מבחינה רגשית ומבחינה קוגניטיבית. חשוב כמו כן להבליט את הידיעות האופטימיות, שלעתים תופסות פחות מקום מהידיעות הפסימיות והמאיימות, וזאת על-מנת לנטוע תקווה שיש סיכוי שהמצב ישתפר.

ילדים מקבלים מידע ממקורות שונים כמו:

- מבוגרים משמעותיים
- חברים
- מדיה ותקשורת

במצבי אי-וודאות גוברת חשיבות המדיה והתקשורת כמקור מידע בלעדי המזין את כלל האוכלוסייה. הרדיו או הטלוויזיה הופכים להיות ה"רהיט" החשוב ביותר בבית ההופך מקשר למתרחש בעולם החיצוני. הילדים בבית חשופים למבול של אינפורמציה, בין אם הם רוצים בכך ובין אם לאו.

התאמת אופן העברת המידע לגיל התלמידים

בגיל הילדות יש חשיבות שהמידע הנקלט על-ידי הילד יותאם לגילו וליכולתו לקלוט אותו ולעשות בו שימוש מתאים. הורה/מחנך הנמצא בקרבת הילד מאפשר לו לסנן את השפעת עצמת האירוע, ליידיע ולעבד אותו בהתאם ליכולת הקליטה של הילד.

בגיל טרום התבגרות ילדים חשופים יותר למידע המתקבל מאמצעי התקשורת והמדיה ומבני קבוצת הגיל. תפקיד המורה הוא לעדכן את המידע ולהפריח שמועות, תוך עיבוד רגשי וקוגניטיבי של המידע וחשיבה על אפשרויות השימוש בו.

בגיל ההתבגרות הולך ופוחת הצורך לשתף את המבוגר המשמעותי במידע שהתקבל. אף על פי כן תפקידו של המבוגר המשמעותי לדון בנקודות המבט השונות ביחס לאירוע משברי, בהבהרת ערכים לגביו, תוך בירור רגשי וקוגניטיבי ועיצוב המשמעות לגבי המתבגר. כמו כן חשוב שהמבוגר המשמעותי יעודד בני נוער לפעילות של סולידריות חברתית ותרומה לקהילה ויסייע בידם להוציא אל הפועל רעיונות שיעלו בנושא.

קווים מנחים ומסרים לשיחה בכיתות - שאלות לדין והצעות לפעילויות

מסרים מרכזיים בניהול השיחות:

1. הבחנה בין מידע אמין לשמועות.
2. צורך בתיווך המידע, בעיקר לגבי תלמידים צעירים.
3. הבלטת מסרים אופטימיים.

שאלות לדין בכיתה:

מה אתם יודעים על המצב?

- מדוע משדרים ומפרסמים כל כך הרבה פעמים אותה הידיעה?
האם אתם ובני משפחתכם מקשיבים בקביעות לחדשות?
האם אתם מבינים את כל מה שמתואר בחדשות?
האם אתם משוחחים על המצב בעקבות החדשות?
האם אתם רוצים לצפות בכל מהדורות החדשות?
מי הייתם רוצים שיצפה יחד אתכם בחדשות?
כיצד יכולה החשיפה לאמצעי תקשורת לעזור לנו? במה?
כיצד יכולה החשיפה לאמצעי תקשורת להזיק לנו? במה?
מדוע בני אדם מאזינים לעתים תכופות יותר לחדשות בעת משבר?
באילו דרכים ניתן "לסנן" ולמתן את השפעת ההצפה התקשורתית?

הצעה לפעילויות:

1. הכינו כתבה לעיתון/תכנית רדיו/טלוויזיה והציגו בה את המצב.
2. כתבו מכתב למנהל הרדיו או הטלוויזיה והביעו דעתכם כיצד נכון להביא בפני הציבור (מבוגרים, ילדים) מידע חשוב על המצב.
3. כתבו מכתב ל... (רמטכ"ל, ראש הממשלה, שר הביטחון, הביעו בו את דעתכם על המצב והציעו לו הצעות.
4. שוחחו עם הוריהם על המצב ובקשו מהם לספר לכם על מצבים דומים בעבר וכיצד התמודדו עמם?

קווים מנחים לשיחה בין מחנך להורים:

- א. חשוב לעודד את ההורים להיות שותפים לשיחה ולעיבוד המידע בהתאם לגיל הילדים. כשהילדים צעירים רצוי לשבת ביחד אתם ולצפות בחדשות.

- ב. חשוב להדגיש בפני ההורה את השותפות בין המערכת לבינו גם בכל מה שקשור למענה לשאלות של תלמידים. ניתן להציע להורים להפנות את הילד אל המחנך לצורך המשך השיחה על נושאים שעליהם ההורים מתקשים לשוחח.
- ג. יש נטייה להאזין או לצפות שוב ושוב בחדשות קשות בעת משבר. דבר זה עלול להביא להצפת הילדים במידע, בין שהוא מידע מתאים להם ובין אם לאו. לכן חשוב שהורים יאזינו או יצפו בחדשות כאשר ילדיהם בבית במינון המתאים לגילם.
- ד. חשוב שהמורה יתייחס להורים שהם עולים (אתיופיה, רוסיה וכו'). להורים עולים חסר ניסיון חיים קודם בהתמודדות עם המצב הנוכחי כפי שיש לתושבי הארץ, ולכן הם עלולים לחוש ביתר מבוכה וחרדה. כדאי שבית-הספר ייערך להסברה ולעזרה ייחודית להורים עולים (כגון מתן דפי הסברה בשפתם, הזמנה למפגש משותף ועוד).